Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Keskiviikko 26.11.2025 klo 9.30—11.30 ja 12.00—14.00

Läsnä
puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok (1, 2, 3, 5, 6, 7) (4 osittain)
jäsen Kim Berg sd (1, 2, 3, 4) (5 osittain)
jäsen Maaret Castrén kok (1, 2, 4, 7) (3, 5, 6 osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr (1, 2, 4, 5, 6, 7) (3, 5 osittain)
jäsen Hilkka Kemppi kesk (4, 5, 6, 7)
jäsen Aki Lindén sd (7) (3, 4, 6 osittain)
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd (1, 2, 5, 6, 7) (3, 4 osittain)
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas (1, 2, 3, 5, 6, 7) (4 osittain)
jäsen Minna Reijonen ps (7) (6 osittain)
jäsen Anne Rintamäki ps (1, 2, 4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Päivi Räsänen kd (1, 2, 3, 6, 7) (5 osittain)
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oskari Valtola kok (1, 2, 7) (3, 4, 5, 6 osittain)
jäsen Ville Väyrynen kok (5, 7) (3, 4, 6 osittain)
jäsen Henrik Wickström r (1, 2, 5, 6, 7) (3, 4 osittain)
varajäsen Kaisa Garedew ps (7) (3, 6 osittain)
varajäsen Mari Kaunistola kok (4 osittain)
varajäsen Jari Koskela ps (5, 6 osittain)
varajäsen Hanna Laine-Nousimaa sd (1, 2, 6, 7) (3, 5 osittain)

Sihteerit
valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen
valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 14 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Muut asiat

Keskusteltiin työsuunnitelmasta.

Vpj. Laiho ed. Sillanpään kannattamana ehdotti pidennettyjä kokousaikoja ja lisäkokouksia seuraavasti:

— to 27.11.2025 kokoukset klo 9.15—14 ja klo 19—22
— pe 28.11.2025 kokoukset klo 8.30—13 ja klo 13.30—14
— ma 1.12. etäkokous klo 10—14 ja kokous klo 17—21

Ed. Berg ed. Merisen kannattamana ehdotti, ettei uusia kokousaikoja lisätä. Valiokunta hyväksyi vpj. Laihon ehdotuksen äänin 6—8, 1 tyhjä.

Kokous keskeytettiin klo 11.30 ja sitä jatkettiin klo 12.00.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 92/2025 vp

Valiokunnan lausunto PeVL 44/2025 vp
Valiokunnan mietintöluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta A 4

Sihteeri esitteli mietintöluonnoksen.

Asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 111/2025 vp

Valiokunnan lausunto TaVL 41/2025 vp
Valiokunnan lausunto VaVL 9/2025 vp
Valiokunnan lausunto PeVL 46/2025 vp

Valiokunta keskusteli asian jatkokäsittelystä.

Valiokunta päätti jatkaa asiantuntijakuulemista.

Valiokunta päätti kuulla asiassa valtiosääntöoikeuden asiantuntijoita, Apteekkariliittoa ja Helsingin yliopiston apteekkia sekä pyytää kirjalliset lausunnot (professori Jaakko Ossa, professori Katri Hämeen-Anttila, Itä-Suomen yliopiston apteekki ja valtiovarainministeriö).

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 92/2025 vp

Valiokunnan lausunto PeVL 44/2025 vp
Valiokunnan mietintöluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta A 4 ja A 6

Jatkettiin asian käsittelyä.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Valiokunta aloitti asian yksityiskohtaisen käsittelyn.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä suoritettiin seuraavat äänestykset:

Ed. Forsgrén ed. Pekosen kannattamana ehdotti, että mietintöön lisätään uusi 20 a kappale seuraavasti: ”Hallitus esittää lapsuuden ja nuoruuden erottamista omiksi elämänvaiheikseen perustellen sen helpottavan arviointia. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo vastineessaan, ettei muutos heikentäisi lasten ja nuorten oikeuksia, koska yksilöllinen palvelutarpeen arviointi on aina ensisijainen. Mannerheimin lastensuojeluliitto ja muut lasten oikeuksia korostaneet lausunnonantajat ovat kuitenkin pitäneet ongelmallisena sitä, että elämänvaihesääntely rakentuu tavanomaisuuskriteerille, joka voi käytännössä heikentää lasten ja nuorten pääsyä erityisesti itsenäistymistä ja osallisuutta turvaaviin palveluihin. Nuoruus on itsenäisen elämän, koulutus- ja työpolkujen sekä yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta ratkaiseva elämänvaihe. Tällöin vammaispalvelulain erityispalvelut, kuten henkilökohtainen apu ja liikkumisen tuki, ovat usein välttämättömiä, jotta nuori voi yhdenvertaisesti tehdä samoja asioita kuin ikätoverinsa. Tavanomaisuuden arviointi ei saa muodostua lisäkynnykseksi nuoren oikeudelle saada itsenäistymistä ja osallisuutta turvaavia palveluja silloin, kun ensisijainen lainsäädäntö ei niitä tosiasiallisesti järjestä riittävinä ja sopivina. Sen sijaan, että hallituksen esittämällä tavalla luodaan mahdollisuus rajata vammaisten nuorten oikeutta tarvitsemiinsa erityispalveluihin, olisi ollut tarve kehittää vammaispalvelulakiin sellaisia erityispalveluja, jotka vastaisivat juuri vammaisten nuorten tarpeisiin.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 8—7.

Ed. Forsgrén ed. Merisen kannattamana ehdotti, että mietinnön 21 kappale korvataan seuraavalla kappaleella: ”Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että elämänvaihesäännöksen konkreettinen lisäarvo jää epäselväksi. Säännös on epämääräisesti kirjoitettu, ja se voi pikemminkin hämärtää rajanvetoa vammaan liittyvän ja tavanomaisen tuen tarpeen välillä, erityisesti iäkkäiden vammaisten kohdalla. Vaikka esitys on valiokuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunnan vaatimuksesta täsmentynyt siltä osin, kun kyse on yksilöllisen arvioinnin perusteista, elämänvaiheen käsite jää yhä tulkinnanvaraiseksi. Laista ei käy riittävän selkeästi ilmi, millä kriteereillä eri elämänvaiheissa erotettaisiin tavanomainen ja vammasta johtuva tuen tarve eikä se, että tämän on perustuttava yksilökohtaiseen arviointiin, korjaa tilannetta, sillä vammaisen henkilön oikeutta palveluihin ei pitäisi perustaa tulkinnanvaraisiin lain perusteluihin tai hyvinvointialueiden vaihteleviin käytäntöihin.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—5, 2 tyhjää.

Ed. Kemppi ed. Mattilan kannattamana ehdotti, että kappaleeseen 21 lisätään seuraava virke: ”Valiokunta ehdottaa, että eduskunta edellyttää valtioneuvoston varmistavan, että autismi- ja neurokirjon henkilöt pääsevät lain soveltamisalan piiriin ja saavat tarpeidensa mukaisesti vammaispalvelulain mukaisia palveluita.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7.

Ed. Forsgrén ed. Merisen kannattamana ehdotti, että mietintöön lisätään uusi 21 a kappale seuraavasti: ”Asiantuntija-arvioiden mukaan rajaus ei ole oikeasuhtainen eikä perus- ja ih-

misoikeusmyönteinen keino, vaan se voi lisätä epäyhdenvertaista lain soveltamista ja kasvattaa väliinputoajien määrää. Esitys on laadittu siten, ettei sillä vastata jo aiemmin laajasti tunnistettuun tarpeeseen kehittää vammaispalveluiden palveluvalikoimaa eri elämänvaiheissa esiintyvään tarpeeseen paremmin vastaavaksi. Esimerkiksi vammaisten lasten itsenäisen elämän tukemiseksi olisi tarpeen säätää erillisenä erityispalveluna lapsen henkilökohtaisesta avusta eikä nyt esitetty elämänvaihesäännös, jossa lapsuus määritellään erääksi palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä huomioitavaksi henkilökohtaisen avun myöntämiseen vaikuttavaksi elämänvaiheeksi, vastaa tällaiseen sääntelytarpeeseen.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—5, 2 tyhjää.

Ed. Forsgrén ed. Laine-Nousimaan kannattamana ehdotti, että mietinnön kappaleen 22 alkuun lisätään: ”Valiokunta toteaa, että vaikka uusi vammaispalvelulaki on ollut voimassa vasta lyhyen aikaa, käytännön kokemukset osoittavat jo nyt merkittäviä toimeenpanoriskejä. Useat hyvinvointialueet ovat alkaneet järjestää aiemmin vammaispalvelulain mukaisiin subjektiivisiin oikeuksiin kuuluneita palveluja - kuten henkilökohtaista apua - muiden lakien mukaisilla palveluilla eli esimerkiksi tarjoamalla henkilökohtaisen avun sijaan yhdistelmän sosiaalihuoltolain mukaista kotipalvelua ja terveydenhuoltolain mukaista kotisairaanhoitoa. Tämä kehitys on kaventanut vammaisten henkilöiden tosiasiallista mahdollisuutta elää itsenäisesti ja osallistua yhdenvertaisesti yhteiskuntaan YK:n vammaisyleissopimuksen edellyttämällä tavalla. Samaan aikaan hyvinvointialueet ovat harmonisoineet sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisia liikkumisen tukeen kuuluvia kuljetuspalveluja alentamalla vammaispalvelulain mukaista palvelutasoa niin paljon, että järjestelmien välinen ero on käytännössä jäänyt vain palvelujen määrään. Kun yksilöllisten palvelujen järjestämistä koskevat keinot ja menettelytavat ovat jääneet lain ulkopuolisten, tapaoikeudellisten mekanismien varaan, vammaisten henkilöiden tosiasiallinen pääsy heille kuuluvien subjektiivisten oikeuksien piiriin on riippunut hyvinvointialueiden itseluomista, usein monimutkaisista hakumenettelyistä.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7.

Ed. Forsgrén ed. Merisen kannattamana ehdotti, että kappaleeseen 25 tehdään seuraavat muutokset:

Poistetaan viimeinen virke: ”Valiokunta kuitenkin toteaa, että valtioneuvoston on seurattava ja ohjattava lainmuutoksen soveltamista hyvinvointialueilla edellä todettujen syrjivien käytäntöjen muodostumisen ehkäisemiseksi sekä mahdollisten syrjivien soveltamiskäytäntöjen ilmetessä tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin sääntelyn tarkentamiseksi." ja lisätään sen sijaan seuraava virke: ”Sosiaali ja terveysvaliokunta edellyttää, että hallitus seuraa YK:n vammaissopimuksen ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean Suomelle 3.9.2025 antamien loppupäätelmien pohjalta elämänvaiherajauksen vaikutuksia vammaisten henkilöiden tosiasialliseen pääsyyn vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin sekä ikään perustuvan syrjinnän riskiin, ja raportoi eduskunnalle seurannan tuloksista.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—5, 2 tyhjää.

Ed. Kemppi ed. Mattilan kannattamana ehdotti, että kappaleeseen 25 lisätään: ”Valiokunta ehdottaa, että eduskunta edellyttää valtioneuvoston seuraavan lakimuutosten vaikutuksia

ja vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ja antavan tästä selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle keväällä 2028.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7.

Ed. Kemppi ed. Mattilan kannattamana ehdotti, että kappaleeseen 35 lisätään: ”Valiokunta ehdottaa, että eduskunta edellyttää valtioneuvoston varmistavan, että hyvinvointialueilla on riittävät resurssit, jotta vammaiset henkilöt saavat asuinpaikastaan ja elämänvaiheestaan riippumatta yhdenvertaiset vammaispalvelulain mukaiset palvelut.” Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7.

Ed. Kemppi ed. Forsgrénin kannattamana ehdotti, että lakiehdotus hylätään. Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—8.

Ed. Forsgrén ed. Merisen kannattamana ehdotti, että mietintöön lisätään vastalauseesta 1 ilmenevä lausumaehdotus 1.

Ed. Kemppi ed. Mattilan kannattamana ehdotti, että mietintöön lisätään vastalauseesta 2 ilmenevä lausumaehdotus 1.

Lausumaehdotuksista äänestettiin vastakkain. Ed. Forsgrénin lausumaehdotus hyväksyttiin äänin 6—2, 9 tyhjää.

Ed. Forsgrénin lausumaehdotuksesta äänestettiin mietintöluonnosta vastaan. Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—6, 2 tyhjää.

Asian käsittelyä jatketaan seuraavassa kokouksessa.

7. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on torstaina 27.11.2025 klo 10.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen

Valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen